

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET BRAJOVIĆ-BRATANOVIĆ PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 9224/06)

PRESUDA

STRASBOURG

9. listopada 2008.

U predmetu Brajović-Bratanović protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Christos Rozakis, *predsjednik*,

Nina Vajić,

Khanlar Hajiyev,

Dean Spielmann,

Sverre Erik Jebens,

Giorgio Malinverni,

George Nicolaou, *suci*,

i André Wampach, *zamjenik tajnika Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 18. rujna 2008. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 9224/06) protiv Republike Hrvatske kojega je državljanka Sjedinjenih Američkih Država, gđa Sofija Brajović-Bratanović ("podnositeljica zahtjeva") podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 16. veljače 2006. godine.

2. Hrvatsku Vladu ("Vlada") je zastupala njena zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Dana 18. rujna 2007. godine Sud je odlučio Vladu obavijestiti o zahtjevu. Također je odlučio istovremeno donijeti odluku o osnovanosti i dopuštenosti zahtjeva (članak 29., stavak 3.).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1946 i živi u mjestu Bethesda, Sjedinjene Američke Države.

5. Podnositeljica zahtjeva je vlasnica stana u Cavtatu, Hrvatska. U rujnu 1995. godine Sabor je donio zakon koji uređuje privremeno korištenje imovine osoba koje su napustile Hrvatsku (Zakon o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom – u daljnjem tekstu „Zakon o preuzimanju imovine“) koji je jedinicama lokalne samouprave dao ovlast u tu imovinu privremeno smjestiti druge osobe.

6. Godine 1992. R., policajac, nasilno je uselio u stan podnositeljice zahtjeva u Cavtatu, Hrvatska. Dana 25. rujna 1995. godine Stambena komisija Konavle dodijelila mu je status izbjeglice i legalizirala njegovo zauzimanje stana podnositeljice zahtjeva. Dana 30. siječnja 2002. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je zahtjev Stambenoj komisiji za povrat svoje imovine.

7. Dana 11. siječnja 2002. godine podnositeljica zahtjeva pokrenula je građanski postupak pred Općinskim sudom u Dubrovniku, tražeći iseljenje R.-a. Dana 27. veljače 2002. godine utvrđeno je da je zahtjev nedopušten zbog nenadležnosti. Podnositeljica zahtjeva se žalila.

8. Dana 29. kolovoza 2002. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je zahtjev Ministarstvu za javne radove, obnovu i graditeljstvo, tražeći poništenje odluke kojom je R. bio ovlašten koristiti njen stan.

9. Dana 30. kolovoza 2002. godine Županijski sud u Dubrovniku ukinuo je presudu Općinskog suda u Dubrovniku od 27. veljače 2002. godine, te je predmet vraćen općinskom sudu na ponovljeni postupak.

10. Dana 1. listopada 2002. godine stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o područjima od posebne državne skrbi („Izmjene i dopune iz 2002.“). Njime je prenesena nadležnost u ovoj stvari sa stambenih komisija (koje su bile ukinute) na Ministarstvo za javne radove, obnovu i graditeljstvo (“Ministarstvo”).

11. Dana 25. listopada 2003. godine Općinski sud u Dubrovniku prihvatio je tužbeni zahtjev i naložio iseljenje R.-a. R. se žalio.

12. Dana 12. prosinca 2003. godine Ministarstvo je ukinulo odluku Komisije za preuzimanje imovine kojom je R. bio ovlašten koristiti stan podnositeljice zahtjeva, ali je i navelo da R. ima pravo na stambeno zbrinjavanje na temelju članka 7. Zakona o područjima od posebne državne skrbi.

13. Dana 17. veljače 2005. godine Županijski sud ukinuo je presudu Općinskog suda u Dubrovniku od 25. listopada 2003. godine jer R.-u nije bio osiguran nikakav alternativni smještaj. Stoga je predmet vraćen općinskom sudu na daljnje ispitivanje. Dana 12. svibnja 2006. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je zahtjev Vrhovnom sudu prigovarajući duljini postupka. U pismu od 26. svibnja 2006. godine Vrhovni sud je uputio Općinski sud u Dubrovniku da ubrza postupak.

14. Dana 31. svibnja 2006. godine Općinski je sud ponovno prihvatio tužbeni zahtjev podnositeljice zahtjeva i naložio iseljenje R.-a. R. se žalio protiv te presude Županijskome sudu u Dubrovniku. Dok je postupak u tome predmetu bio u tijeku pred tim sudom, podnositeljica zahtjeva se još jednom obratila Vrhovnome sudu, prigovarajući duljini postupka. U pismu od 11. rujna 2006. godine Vrhovni sud je uputio Županijski sud da ubrza postupak i donese presudu.

15. Dana 2. listopada 2006. godine Županijski je sud ponovno ukinuo presudu općinskoga suda i u skladu s tim još jednom o toga suda zatražio da ispita zahtjeve podnositeljice zahtjeva. Općinski sud je u presudi od 27. ožujka 2007. godine, kao i u svojim prethodnim presudama, presudio u korist podnositeljice zahtjeva. R. se žalio protiv te presude i postupak po žalbi je sada u tijeku pred Županijskim sudom u Dubrovniku.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Mjerodavno zakonodavstvo

1. Zakon o preuzimanju imovine

16. Slijede mjerodavni članci Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanju određenom imovinom (*Narodne novine*, br. 73/1995 i 7/1996):

Člankom 2. stavkom 2. imovina koja je pripadala osobama koje su napustile Hrvatsku nakon 17. listopada 1990. godine stavljena je pod privremenu upravu i na korištenje države.

Člankom 5. su, *inter alia*, komisije za preuzimanje imovine ovlaštene dati privremeno u posjed imovinu iz članka 2. izbjeglicama, prognanicima ili osobama čija je imovina uništena u ratu.

2. Program povratka i Zakon o prestanku važenja

17. Članak 9. Programa povratka (Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba, *Narodne novine*, br. 92/1998) propisivao je kako slijedi:

„Osobe s hrvatskim dokumentima koje su vlasnici imovine u Republici Hrvatskoj u čijoj su imovini privremeno zbrinute druge osobe, mogu se javiti gradskim/općinskim stambenim komisijama i zatražiti povrat imovine u posjed. Stambena komisija će u roku od pet (5) dana u pisanom obliku obavijestiti vlasnika-povratnika o statusu imovine. Na temelju dokaza o vlasništvu, stambena komisija u roku od 7 dana izdaje rješenje o ukidanju rješenja o privremenom korištenju i tražit od privremenog korisnika da oslobodi objekt. Stambena komisija u roku od 7 dana dostavlja pisano rješenje zakonskome vlasniku i privremenom korisniku. U rješenju se navodi rok za iseljenje i ponudu alternativnog smještaja za privremenoga korisnika u kući ili stanu u vlasništvu države.

...

U slučaju da privremeni korisnik ne oslobodi imovinu u naznačenom roku, stambena komisija će podnijeti tužbu za iseljenje nadležnom općinskom sudu u roku od 7 dana. Sud će odlučivati o predmetu po skraćenom postupku. Odluka suda bit će izvršna. Moguća žalba uložena na presudu neće odgoditi njeno izvršenje ili odgoditi vraćanje u posjed imovine zakonskom vlasniku.“

18. Članci 2. stavak 3. i članak 2. stavak 4. Zakona o prestanku važenja (Zakon o prestanku važenja Zakona o privremenom preuzimanju i upravljanu određenom imovinom, *Narodne novine*, br. 101/1998) propisivao je da se Program povratka primjenjuje na postupke u vezi s privremenim korištenjem, upravljanjem i nadzorom imovine osoba koje su napustile Hrvatsku i da će te postupke provoditi u provom stupnju stambene komisije, a u drugom stupnju općinski sudovi. Oni su trebali primjenjivati Zakon o općem upravnom postupku.

19. Članci 7., 9. i 17. Zakona o područjima od posebne državne skrbi (*Narodne novine*, br. 44/1996, 57/1996 (errata), 124/1997, 73/2000, 87/2000 (errata), 69/2001, 94/2001, 88/2002, 26/2003 (pročišćeni tekst) i 42/2005), prema Izmjenama i dopunama iz 2002. godine, dali su pravo privremenom korisniku na stambeno zbrinjavanje.

Članak 24. (donesen 14. srpnja 2000. godine, objavljen u Narodnim novinama br. 73 od 21. srpnja 2000., stupio na snagu 29. srpnja 2000. godine) obvezuje Ministarstvo da osigura alternativni smještaj korisniku u roku od 6 mjeseci od zahtjeva vlasnika za povrat imovine, a ako to Ministarstvo ne učini, vlasnik ima pravo tražiti zaključenje ugovora o najmu kojime korisnik unajmljuje prostor, a Ministarstvo vlasniku plaća najamninu.

Članak 27. obvezuje Ministarstvo platiti naknadu štete koju je pretrpio vlasnik koji je podnio zahtjev za povrat svoje imovine prije 30. listopada 2002., ali kojemu imovina nije bila vraćena prije toga datuma.

20. Odluka o visini naknade vlasnicima za pretrpljenu štetu (*Narodne novine*, br. 68/2003) određuje visinu te naknade u iznosu od sedam hrvatskih kuna (HRK) po kvadratnom metru.

4. Zakon o vlasništvu

21. Mjerodavni su sljedeći članci Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (*Narodne novine*, br. 91/1996, 73/2000 i 114/2001):

Članak 161., stavak 1. daje pravo vlasniku na predaju posjeda stvari od svake osobe koja posjeduje njegovu stvar.

Članak 163., stavak 1. daje pravo svakome koji ima pravo koje ovlašćuje na posjed (tj. ako ima pravo na posjed) da odbije vratiti imovinu njenome vlasniku.

5. Zakon o sudovima

22. Mjerodavni dio Zakona o sudovima (*Narodne novine*, br. 150 od 21. prosinca 2005., stupio na snagu 1. siječnja 2006.) glasi kako slijedi:

Članak 4.

„(1) Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

...“

Članak 27.

„(1) Stranka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo, može neposredno višem sudu uputiti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

...“

Članak 28.

(1) Ako sud iz članka 27. ovoga Zakona utvrdi da je zahtjev podnositelja osnovan, odredit će rok u kojem sud pred kojim je postupak u tijeku mora odlučiti o pravu ili obvezi ili o sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo podnositelja zahtjeva, te odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositelju zbog povrede njegovog prava na suđenje u razumnom roku.

...

(3) Protiv rješenja o zahtjevu za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku može se u roku od 15 dana podnijeti žalba Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske žalba nije dopuštena ali se može pokrenuti ustavna tužba.

6. Ustavni zakon o Ustavnom sudu

23. Mjerodavni dio Ustavnoga zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (*Narodne novine*, br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. godine – „Ustavni zakon o Ustavnom sudu“) glasi kako slijedi:

Članak 63.

“(1) Ustavni sud će pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud

....

(2) U odluci kojom usvaja ustavnu tužbu... Ustavni sud će nadležnom sudu odrediti rok za donošenje akta kojim će taj sud meritorno odlučiti...

(3) U odluci iz stavka 2. ovoga članka Ustavni će sud odrediti primjerenu naknadu koja pripada podnositeljici zbog povrede njegova ustavnog prava....Naknada se isplaćuje iz državnog proračuna u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva stranke za njezinu isplatu.”

B. Sudska praksa Vrhovnog suda

24. U nizu odluka (npr. u predmetima br. Rev-291/1999-2 od 11. rujna 2002., Rev-1157/02-2 od 21. studenog 2002. i Rev-1289/00-02 od 6. studenog 2003.), počevši s odlukom br. Rev-574/02-2 od 23. travnja 2002. godine Vrhovni sud je tumačio odnos između Zakona o vlasništvu i Zakona o prestanku kako slijedi:

„Nadležnost za donošenje odluke o zahtjevu vlasnika za povrat imovine koju je upravnim vlastima dao Zakon o prestanku ne isključuje opću sudsku nadležnost u toj stvari na temelju Zakona o vlasništvu. Stoga o osnovanosti građanske tužbe za predaju stvari, na temelju članka 161., stavka 1. Zakona o vlasništvu podnesene sudu protiv privremenoga korisnika od strane vlasnika imovine koja je bila preuzeta na temelju Zakona o preuzimanju, treba odlučiti a ne proglasiti je nedopuštenom zbog nenadležnosti.“

25. U svojim je odlukama br. Rev-967/00-2 od 30. rujna 2004. i Rev-1444/02-2 od 29. lipnja 2004. godine Vrhovni sud dao daljnje tumačenje odnosa između Zakona o vlasništvu i Zakona o prestanku kao o Programa povratka:

„Pravo korištenja predmetnih nekretnina nije prestalo samim ukidanjem rješenja Komisije za privremeno preuzimanje i korištenje određene imovine, budući da je obveza predaje nekretnina vlasniku vezana uz obvezu države da privremenom korisniku osigura alternativni smještaj.

Slijedi da privremeni korisnik nije u obvezi platiti tužiteljici naknadu za korištenje njene imovine, jer on ostaje *bona fide* posjednik, budući mu je dodijeljen alternativni smještaj.

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 1. PROTOKOLA BR. 1.

26. Podnositeljica zahtjeva prigovara da joj je produljena nemogućnost povrata posjeda njenoga stana u Cavtatu povrijedila njeno pravo na mirno uživanje njenoga vlasništva, kako je propisano u članku 1. Protokola br. 1. koji glasi kako slijedi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

27. Vlada je osporila tu tvrdnju.

A. Dopuštenost

1. *Sukladnost ratione temporis*

28. Vlada prvo tvrdi da su domaće vlasti odgovorne samo za radnje, odluke i događaje koji su se desili nakon 5. studenog 1997. godine, datuma kad je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku. Stoga je miješanje u prava podnositeljice zahtjeva uzrokovano zakonodavstvom koje je doneseno prije stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku izvan nadležnosti Suda *ratione temporis*.

29. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da su se navodne povrede nastavile nakon datuma ratifikacije. Stoga je, po njenom mišljenju, Sud nadležan ispitati ih.

30. Sud primjećuje da se u ovome predmetu prigovor podnositeljice zahtjeva tiče trajne situacije. Stoga je Sud nadležan *ratione temporis* ispitati prigovor ukoliko se on tiče nastavka ove situacije nakon 5. studenog 1997. godine.

2. Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

31. Vlada nadalje tvrdi da podnositeljica zahtjeva nije iscrpila domaća pravna sredstva time što nije zatražila povrat posjeda stana od mjerodavnoga ministarstva, te nije zatražila naknadu štete na temelju članka 27., stavka 4. Zakona o područjima od posebne državne skrbi. Isto je tako propustila tražiti, na temelju članka 24. istoga Zakona, zaključenje ugovora o najmu između nje i Ministarstva, kojime bi se stan o kojemu je riječ iznajmio R.-u, a Ministarstvo plaćalo najamninu dok se ne bi našao alternativni smještaj za R.-a.

32. Podnositeljica zahtjeva prvo tvrdi da je tražila povrat posjeda svojega stana i da je Ministarstvo zaista donijelo odluku u tom smislu, ali da nakon toga nije osiguralo povrat njenoga stana.

33. Sud smatra da prigovor Vlade glede iscrpljenja domaćih pravnih sredstava pokreće pitanja koja su blisko povezana sa osnovanošću prigovora podnositeljice zahtjeva na temelju članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju. Stoga, kako ne bi prejudicirali ovo drugo, Sud odlučuje ovo pitanje pridružiti razmatranju osnovanosti predmeta. Nadalje, Sud primjećuje da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u smislu članka 35., stavka 3. Konvencije. Isto tako bilježi da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

34. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da duljina razdoblja kroz koje je njena imovina bila u posjedu R.-a, iako on nije bio ni izbjeglica ni prognanik, nije imalo nikakvo opravdanje.

35. Vlada tvrdi da se miješanje o kojemu se radi osnivalo na Zakonu o preuzimanju imovine, i da mu je bio cilj zaštititi imovinu koja je ostala iza osoba koje su napustile Hrvatsku tijekom Domovinskoga rata te osigurati stambeni smještaj za veliki broj potrebitih osoba, a što je bila posljedica rata. Nadalje tvrde da su poduzete mjere bile razmjerne legitimnom cilju kojemu se težilo.

36. Sud primjećuje da nije sporno da je došlo do miješanja u pravo podnositeljice zahtjeva na vlasništvo budući je njen stan bio dodijeljen drugoj osobi i da ga ona nije mogla koristiti kroz produljeno vremensko razdoblje.

37. Sud nadalje bilježi da podnositeljica zahtjeva nije bila lišena svog vlasničkog prava. Stoga je miješanje kojemu se prigovara predstavljalo kontrolu korištenja imovine u smislu drugoga stavka članka 1. Protokola br. 1. (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], br. 22774/93, st. 46. i 48., ECHR 1999-V, i *Scollo v. Italy*, presuda od 28. rujna 1995., Series A br. 315-C, str. 52., st. 27.). Kako bi ispunili uvjete iz drugoga stavka, treba dokazati da je mjera koja predstavlja kontrolu korištenja bila zakonita, da je bila „u skladu s općim interesom“ i da je postojao razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastojao postići (vidi naprijed citirani predmet *Bimer*, stavak 52.).

38. Kako bi se provjerilo je li postignuta poštena ravnoteža između zahtjeva općega interesa zajednice i zahtjeva da se štite temeljna prava pojedinca, Sud mora ispitati je li podnositeljica zahtjeva morala snositi nerazmjernan i prekomjernan teret zbog nedjelovanja države (vidi predmet *Broniowski v. Poland* [GC], br. 31443/96, st. 150., ECHR 2004-V, i naprijed citirani predmet *Kirilova and Others v. Bulgaria*, st. 106.).

39. Sud prihvaća tvrdnju Vlade, koju podnositeljica zahtjeva ne osporava, da se miješanje o kojemu se radi osnivalo na zakonu, i to na Zakonu o preuzimanju imovine, i da mu je legitimni cilj bio odgovoriti na povećanje stambenih potreba uzrokovanih Domovinskim ratom u Hrvatskoj.

40. Sud tako prihvaća da se stambeno zbrinjavanje potrebitih osoba u imovini koju su ostavile osobe koje su napustile Hrvatsku tijekom rata može smatrati legitimnim interesom

države. Štoviše, sustav koji korisnicima dozvoljava ostati u napuštenoj imovini prije nego što im se osigura odgovarajuće stambeno zbrinjavanje nije sam po sebi suprotan jamstvima sadržanim u članku 1. Protokola br. 1., ako daje dovoljna osiguranja za zaštitu vlasničkih prava podnositeljice zahtjeva (vidi *mutatis mutandis* predmet *Saratlić v. Croatia*, (dec.) br. 35670/03, 24. listopada 2006.).

41. Sud bilježi da se korisnik stana podnositeljice zahtjeva nasilno uselio u stan 1992. godine, prvotno ga na taj način zauzevši bez ikakve pravne osnove. Međutim, njegov je status ozakonjen u rujnu 1997. godine kada mu je Stambena komisija Konavle dala ovlaštenje za korištenje stana. Sud bilježi da su stranke suglasne da R., korisnik, nije ni izbjeglica ni prognanik, nego da je bio u službi kao policajac. U siječnju 2002. godine podnositeljica zahtjeva tražila je povrat svoga stana, prvo od Stambene komisije koja je R.-u dala ovlaštenje za korištenje njenoga stana, i drugo tako što je podnijela tužbu Općinskom sudu u Dubrovniku radi iseljenja R.-a. I dok se Stambena komisije nije oglasila, građanski postupak radi iseljenja još je u tijeku.

42. Sud nadalje bilježi da je u kolovozu 2002. godine podnositeljica zahtjeva također zatražila od mjerodavnoga ministarstva da poništi odluku kojom je R. ovlašten koristiti njen stan. Iako je, istina, u prosincu 2003. godine ministarstvo poništilo navedenu odluku, ono je isto tako utvrdilo da R. ima pravo na stambeno zbrinjavanje, što je spriječilo podnositeljicu zahtjeva da joj se vrati stan jer do sada R.-u nije osiguran nikakav alternativni smještaj.

43. I dok Sud prihvaća da se prvotno smještanje osoba potrebitih stambenog zbrinjavanja u nečiju napuštenu imovinu tijekom rata i za određeno razdoblje može smatrati opravdanim, teško mu je pronaći opravdanje za korištenje stana podnositeljice zahtjeva kroz tako dugačko razdoblje, posebice s obzirom na činjenicu da R. nije ni sada niti je ikada bio izbjeglica ili prognanik. S tim u vezi Sud bilježi da je država, nakon što se rat u Hrvatskoj završio 1995. godine, imala dovoljno vremena i prilike osigurati R.-u odgovarajuće stambeno zbrinjavanje. Štoviše, Sud bilježi da je čak i nakon što je podnositeljica zahtjeva tražila povrat svoje imovine, do sada proteklo više od šest godina i da se nije pokazala neka tako velika potreba koja bi zahtijevala da R. i dalje koristi stan podnositeljice zahtjeva. Sud stoga nalazi da je produljena i trajna nemogućnost podnositeljice zahtjeva da joj bude vraćen posjed njenoga stana njoj nametnula nerazmjern pojedinačni teret. U takvim okolnostima niti jedno pravno sredstvo na koje se poziva Vlada nije djelotvorno, jer niti jednome nije cilj povrat posjeda stana od strane podnositeljice zahtjeva. Sud stoga odbija prigovor Vlade glede toga da podnositeljica zahtjeva nije iscrpila domaća pravna sredstva i nalazi da su navedena razmatranja dovoljna da bi omogućila Sudu zaključiti da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

A. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6., STAVKA 1. KONVENCIJE

44. Podnositeljica zahtjeva prigovara duljini građanskog postupka. Poziva se na članak 6. stavak 1. Konvencije čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo da .. sud u razumnom roku ispita njegov slučaj.“

45. Vlada je osporila tu tvrdnju.

46. Sud smatra da je razdoblje koje treba uzeti u obzir započelo 11. siječnja 2002. godine kad je podnositeljica zahtjeva podnijela svoju građansku tužbu Općinskom sudu u Dubrovniku, tražeći iseljenje R.-a iz njenoga stana. Postupak je još uvijek u tijeku. Stoga je on dakle do sada trajao oko šest godina i osam mjeseci na dvije razine nadležnosti.

A. Dopuštenost

47. Vlada tvrdi da podnositeljica zahtjeva nije iscrpila domaća pravna sredstva glede duljine postupka na temelju Zakona o sudovima i Ustavnog zakona o Ustavnom sudu.

48. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da se dva puta žalila Vrhovnome sudu zbog dužine postupka, ali bezuspješno.

49. Sud ponavlja da je od 20. ožujka 2002. godine u Hrvatskoj uvedeno djelotvorno pravno sredstvo u odnosu na duljinu građanskog postupka: ustavna tužba Ustavnom sudu (vidi predmet *Slaviček v. Croatia*, (dec.), no. 20862/02, ECHR 2002-VII). Štoviše, od 1. siječnja 2006. godine Zakonom o sudovima otvoreni su dodatni putovi za prigovore zbog duljine postupka koji je u tijeku, na temelju kojega prigovor koji se odnosi na duljinu postupka treba uložiti sudu koji je hijerarhijski nadređen onome pred kojim je postupak u tijeku. Istovremeno, ustavna tužba ostala je krajnje pribježište na nacionalnoj razini za duljinu postupka koji je u tijeku.

50. Sud bilježi da se podnositeljica zahtjeva dva puta žalila Vrhovnome sudu prigovarajući duljini građanskog postupka koji je pokrenula pred domaćim sudovima tražeći R.-ovo iseljenje. Međutim, Vrhovni sud nije donio nikakvu formalnu odluku o prigovoru podnositeljice zahtjeva. Umjesto toga, Vrhovni je sud oba puta reagirao pismom naslovljenom u prvom stupnju na Općinski sud u Dubrovniku, i u drugom na Županijski sud u Dubrovniku, upućujući ih da ubrzaju postupak. U takvim okolnostima podnositeljica zahtjeva nije bila u položaju podnijeti ustavnu tužbu protiv odluke Vrhovnoga suda budući nije donesena nikakva takva odluka, a ustavna tužba ne može se podnijeti protiv pisma (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Štitić v. Croatia*, br. 29660/03, st. 27., 8. studeni 2007.). Stoga Vladin prigovor treba odbiti.

51. Sud nadalje bilježi da ovaj prigovor nije očigledno neosnovan u članka 35., stavka 3. Konvencije. Nadalje bilježi da nije nedopusšten ni po kojemu drugome osnovu. Stoga treba utvrditi da je dopušten.

B. Osnovanost

52. Podnositeljica zahtjeva tvrdi da iako je prvostupanjski sud već donio tri presude, njen predmet još nije pravomoćno okončan.

53. Vlada je odgovorila da je njen predmet složen i da nije hitan. Nadalje tvrde da su domaći sudovi bili revni u postupanju u ovome predmetu.

54. Sud ponavlja da se razumnost duljine postupak mora ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na sljedeće kriterije: složenost predmeta, ponašanje podnositeljice zahtjeva i mjerodavnih vlasti kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (vidi, između mnogo drugih pravnih izvora, predmet *Frydlander v. France* [GC], br. 30979/96, stavak 43., ECHR 2000-VII).

55. Sud bilježi da se, iako u postupku o kojemu se radi nije bilo nikakvih bitnih razdoblja neaktivnosti, te su do sada donesene tri presude o osnovanosti, ne može reći da je postupak bio u skladu sa zahtjevom razumnoga roka jer je prvostupanjska presuda, kojom je usvojen tužbeni zahtjev podnositeljice zahtjeva, bila dva puta ukinuta po žalbi, i to oba puta zato što R.-u nije bio osiguran alternativni smještaj. Sud nadalje bilježi da je postupak još uvijek u tijeku, i to sada pred žalbenim sudom, i da Vlada nije dokazala da je pronađen alternativni smještaj za R.-a, što je do sada odgađalo konačno rješenje predmeta podnositeljice zahtjeva.

56. U svjetlu navedenih razmatranja, Sud zaključuje da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

57. Članak 41. Konvencije propisuje:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Šteta

58. Podnositeljica zahtjeva potražuje 35.000 eura (EUR) na ime naknade materijalne i nematerijalne štete. Tvrdi da nije mogla iznajmljivati svoj stan te da je morala plaćati smještaj tijekom praznika negdje drugdje, budući da nije mogla odsjedati u svom stanu, koji je smješten na obali. Isto tako traži vrijednost imovine ostavljene u njenome stanu, a koja je izgubljena.

59. Vlada tvrdi da je najniža mjesečna najamnina za stan u Cavtatu na istoj lokaciji kao i stan podnositeljice zahtjeva, veličine 45 kvadratnih metara, bila 1.000 kuna (HRK) i da bi podnositeljica zahtjeva neizbježno imala neke izdatke za održavanje.

60. Sud smatra da je najprikladniji oblik zadovoljštine u odnosu na povredu članka 1. Protokola br. 1. podnositeljici zahtjeva osigurati povrat posjeda njenoga stana (vidi, *mutatis mutandis*, predmete *Reynbakh v. Russia*, br. 23405/03, st. 34.-35., 29. rujna 2005. i *Lukavica v. Croatia*, br. 39810/04, st. 48., 5. srpnja 2007.). Stoga smatra da Vlada mora osigurati, odgovarajućim sredstvima, ovrhu odluke Ministarstva od 12. prosinca 2003. godine, u dijelu u kojem se ona odnosi na povrat stana podnositeljice zahtjeva. Sud isto tako smatra da je podnositeljica zahtjeva sigurno pretrpjela materijalnu štetu kao rezultat toga što nije imala kontrolu nad stanom i da mjerodavno razdoblje koje počinje u siječnju 2002. godine, kada je po prvi puta tražila povrat stana, još nije završilo. Glede gubitka najamnine, Sud prvo bilježi da je podnositeljica zahtjeva već imala smještaj i stoga je razumno pretpostaviti da bi ona pokušala iznajmiti stan (vidi naprijed citiran predmet *Prodan v. Moldova*, st. 72.; predmete *Popov v. Moldova (br. 1)* (pravična naknada), br. 74153/01, st. 11., 17. siječnja 2006. i *Radanović v. Croatia*, br. 9056/02, st. 63., 21. prosinca 2006.). Nakon što je ispitao tvrdnje stranaka, Sud uzima iznos naveden u podnesku Vlade kao najniži iznos najamnine za stan iste veličine i na istoj lokaciji kao stan podnositeljice zahtjeva, kao referentnu točku za procjenu pretrpljenoga gubitka.

61. U svojoj procjeni Sud uzima u obzir činjenicu da bi podnositeljica zahtjeva neizbježno doživjela određene odgode u pronalaženju odgovarajućih najmoprimaca, te da bi imala i određene izdatke za održavanje u vezi sa stanom. Isto bi tako bila i oporezovana (vidi naprijed citirani predmete *Prodan v. Moldova*, st. 74. i *Popov v. Moldova (br. 1)* st. 13.). S obzirom na naprijed navedeno, i odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud podnositeljici zahtjeva dosuđuje 10.000 EUR na ime materijalne štete. Glede gubitka osobnih stvari podnositeljice zahtjeva u stanu, Sud ne nalazi nikakvu uzročnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete. Stoga odbija taj zahtjev. Sud međutim podnositeljici zahtjeva također dosuđuje 3.000 EUR na ime nematerijalne štete zbog prekomjerne duljine postupka, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

B. Troškovi i izdaci

62. Podnositeljica zahtjeva potražuje 7.000 EUR na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim vlastima.

63. Vlada je osporila taj zahtjev.

64. Prema sudskoj praksi Suda, podnositeljica zahtjeva ima pravo na naknadu svojih troškova i izdataka samo ukoliko je dokazala da su oni stvarno i nužno nastali i da su bili razumni s obzirom na količinu. U ovome predmetu, uzevši u obzir informacije koje posjeduje i naprijed navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi podnositeljici zahtjeva iznos od 5.000 EUR na ime troškova i izdataka u postupku pred domaćim vlastima, uz sve poreze koji bi mogli biti zaračunati na taj iznos.

C. Zatezna kamata

65. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Pridružuje* osnovanosti Vladin prigovor koji se odnosi na iscrpljenje domaćih pravnih sredstava i odbija ga;
2. *utvrđuje* da je zahtjev dopušten;
3. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju;
4. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije;

5. *presuđuje*

- (a) da tužena država treba osigurati odgovarajućim sredstvima i u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, izvršenje odluke Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo od 12. prosinca 2003. godine;
- (b) da tužena država treba podnositeljici zahtjeva u roku od tri mjeseca od dana kad presuda postane konačnom u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, isplatiti sljedeće iznose koji će biti preračunati u domaću valutu tužene države prema tečaju važećem na dan namirenja:
 - (i) 10.000 EUR (deset tisuća eura) na ime materijalne štete, uz sav porez koji bi mogao na taj iznos biti zaračunat podnositeljici zahtjeva;
 - (ii) 3.000 EUR (tri tisuće eura) na ime nematerijalne štete, uz sav porez koji bi mogao na taj iznos biti zaračunat podnositeljici zahtjeva;
 - (iii) 5.000 EUR (pet tisuća eura) na ime troškova i izdataka, uz sav porez koji bi mogao na taj iznos biti zaračunat podnositeljici zahtjeva;

(c) da se od proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja na naprijed navedeni iznos plaća obična kamata prema stopi koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;

6. *odbija* ostatak zahtjeva podnositeljice zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 9. listopada 2008. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

André Wampach
zamjenik tajnika

Christos ROZAKIS
Predsjednik